

Soyutlama Becerisini Değerlendirmeye Yarayan Atasözleri Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi

Hülya Aydın¹, Gülbahar Baştuğ², Sevinç Kırıcı³, Erguvan Tuğba Özel Kızıl⁴

Aydın, H., Baştuğ, G., Kırıcı, S. ve Özel Kızıl, E.T. (2022). Soyutlama becerisini değerlendirmeye yarayan Atasözleri Ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Nesne*, 10(26), 590-602. DOI: 10.7816/nesne-10-26-04

Anahtar kelimeler
Atasözleri,
soyutlama,
yürütücü işlevler,
geçerlik çalışması

Keywords
Proverbs,
abstracting,
executive function,
validity study

Öz

Ülkemizde bireylerin soyutlama, muhakeme gibi bilişsel becerilerinin değerlendirilmesine yarayan kültüre özgü ölçeklere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırmada bireylerin soyutlama becerisini değerlendirmeye yarayan kültüre özgü Atasözleri Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin sağlıklı gönüllülerde incelenmesi amaçlanmıştır. 23-83 yaş aralığında ($\bar{x}_{yaş} = 49.26$, $SS = 14.73$) %56'sı ($n=68$) erkeklerden oluşan toplam 122 sağlıklı gönüllüye bilişsel becerilerinin değerlendirilmesi için Standardize Mini Mental Test, Montreal Bilişsel Değerlendirme Ölçeği, Mutfak Resim Testi, WAIS-R Yargılama ve Benzerlikler alt ölçekleri ile araştırmacılar tarafından geliştirilen Atasözleri Ölçeği uygulanmıştır. Ölçeğin açımlayıcı faktör analizinde çoklu faktör yapısı elde edilmiştir. Atasözleri Ölçeği puanlarının soyutlama ve muhakeme becerilerini ölçmeye yarayan WAIS-R Yargılama ve Benzerlik alt ölçekleri ve Mutfak Resmi Testi'nin Yargılama alt ölçeği ile pozitif yönde korelasyon gösterdiği saptanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı orta düzeyde (Cronbach $\alpha=.76$) olup değerlendiriciler arası güvenilirliği yüksek ($r=.98$) olarak bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları 15 maddelik Atasözleri Ölçeği'nin soyutlama becerisini değerlendirmeye yarayan geçerli ve güvenilir bir araç olduğuna işaret etmektedir.

Investigation of the Psychometric Properties of the Proverbs Scale for the Assessment of Abstraction Skills

Abstract

In our country, there is a need for culture-specific scales to evaluate the cognitive skills of individuals such as abstraction and reasoning. In this study, it was aimed to develop the Proverbs Scale, which is used to evaluate the abstraction skills of individuals, and to examine its psychometric properties in healthy volunteers. The Standardized Mini-Mental Test, Montreal Cognitive Assessment Scale, Kitchen Picture Test, WAIS-R Comprehension and Similarities subscales and the Proverbs Scale were applied to 122 healthy volunteers, 56% ($n=68$) of whom were men and between the ages of 23-83 ($\bar{x}_{age} = 49.26$, $SD = 14.73$). In the exploratory factor analysis of the Proverbs Scale, a multiple factor structure was obtained. It was determined that the Proverbs Scale scores were positively correlated with the WAIS-R Comprehension and Similarity subscales and the Kitchen Picture Test's Judgment subscale, which are used to measure abstraction and reasoning skills. The internal consistency of the scale was moderate (Cronbach $\alpha=.76$), and the inter-rater reliability was high ($r=.98$). The results of this study indicate that the 15-item Proverbs Scale is a valid and reliable tool for evaluating abstraction skills.

Makale Bilgisi

Geliş tarihi: 22 Mayıs 2022

Düzeltilme tarihi: 2 Eylül 2022

Kabul tarihi: 7 Ekim 2022

Yazar Notu: Araştırma ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

DOI: 10.7816/nesne-10-26-04

¹ Uzm. Adli Psk., Uşak Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, aydinhulya89(at)gmail.com, ORCID: 0000-0001-5440-2708

² Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, bbastug(at)medicine.ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8317-7711

³ Uzm. Adli Psk., Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, topraksevinc(at)hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9373-6209

⁴ Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, etozel(at)ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9657-1382

Yürütücü işlevler bilişsel kodlama, planlama, yargılama, motivasyon, problem çözme, ketleme ve organizasyon gibi bilişsel aşamaların oluşumu, incelenmesi ve değerlendirilmesini içeren (Baddeley ve ark., 1991) plan yapma, işlemsel bellek, ket vurma, görev değiştirme gibi kavramları bünyesinde barındıran yaşamsal açıdan önemli bilişsel işlevlerdir (Hill, 2004). Diamond (2013) yürütücü işlevlerin bilişsel işlevlere hizmet eden üç temel süreçle birlikte hiyerarşik bir yapı sunduğunu öne sürmektedir. Miyake ve arkadaşlarının (2000) araştırması temelinde Diamond (2013) temel yürütücü işlevlerin çalışma belleği, bilişsel esneklik ve baskılayıcı kontrol olduğunu belirtmiştir. Bu işlevler gelişimin erken dönemlerinde ortaya çıkarak problem çözme, planlama, akıl yürütme ve soyut düşünme gibi karmaşık yürütücü işlevlere temel oluşturur. Soyutlama becerisi (Van Lancker, 1990) yürütücü işlevlerden biri olup soyut düşünme (abstract thinking), soyutlama (abstraction), soyutlama becerisi (abstraction ability) gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Soyut düşünme bir düşüncenin kavramsal, simgesel, kuramsal bir biçime dönüşmesi olarak kabul edilmekte ve bilişsel anlamda yeni bir bilgi elde edilirken bu becerinin işlevsel öneme sahip olması şeklinde tanımlanmaktadır (Çüçen ve Ertürk, 2008). Locke (1979) soyut düşünmeyi somut-soyut kavramları arasındaki geçişte yaşanan zihinsel süreçler ve belirli bir varlıktan elde edilen fikrin aynı türün bütün üyeleri için genellenmesi olarak tanımlamıştır. Livingston (1998) ise soyut düşünceyi algılanan değişimin ortak noktalarının fark derecelerini ayırt etme noktasından, bu fark algısının yeni zihin durumuna dönüşmesi arasında yaşanan bilişsel süreç olarak tarif etmiştir. Soyut düşünmenin bireyler üzerinde olumlu etkileri olduğu, şematik süreçlerin hızlanmasına katkıda bulunduğu ve bu sayede bireylerin büyük resmi görerek olayları daha geniş bir bakış açısıyla değerlendirebildiği düşünülmektedir (Shanks ve Darby, 1998). Soyut düşünme bir uyarıcının ayrıntılarının ötesine geçtiği için (örneğin, Levy ve ark., 2002; Liberman ve ark., 2002) somut düşünmeye göre bireyi daha az kısıtlar. Soyut düşünme daha fazla özgürlük ve esneklik sağlayan bir genelleme içerir, böylece bireyin çevre üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmasını sağlar. Vallacher ve Wegner (1989) eylemleri soyut terimlerle tanımlamanın içsel kontrol odağı ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Soyut düşünme bireylerin kendilerini daha güçlü hissetmelerine yol açabilir (Smith ve ark., 2008). Salzman ve arkadaşları (1966) için soyutlama becerisindeki bozulma psikiyatrik hastalığa eşlik eden daha genel bir bilişsel bozulmanın yansıması olabilir. Soyutlama becerisi ve psikopatoloji arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalar incelendiğinde Braff ve Beck (1974) hastanede yatan depresif hastaların soyutlama becerisini ölçmek amacıyla kullandıkları atasözlerini yorumlamada bazı eksiklikler gösterdiklerini ve bu eksikliklerin derecesinin hastalığın şiddeti ile ilişkili olduğunu bildirmişlerdir. Savard ve arkadaşları (1980) soyut akıl yürütme gerektiren bir görev olan Halstead Kategoriler Testi'nde depresif ya da beyin hasarlı bireyler gibi düşük performans gösteren yaşlı bipolar hastalarda da önemli düzeyde sorunlar olduğunu bildirmişlerdir. Şizofreni tanısı almış bireylerde kontrollere kıyasla soyutlama becerisinin bozulmuş olduğu ve bu durumun bireylerin sosyal ilişkilerinde bozucu etkiye sahip olduğu görülmüştür (Oh ve ark., 2015). Yapılan başka bir çalışma (Brundage, 1996) afazi tanısı almış, sağ beyin alanı hasarlı ve sağlıklı kontrol olmak üzere üç gruba yapılmış ve hasta gruplarının atasözlerini yorumlarken soyutlama becerilerini kullanmakta yetersiz kaldığını göstermiştir.

Soyutlama becerisini değerlendirmenin bir yöntemi olan atasözlerini yorumlamanın frontal lob işlev bozukluğu olan hastalarda planlama, problem çözme, akıcılık ve set değiştirme gibi diğer yürütücü işlevlerle ilişkili olduğu da gösterilmiştir (Brüne ve Bodenstein, 2005; Sponheim ve ark., 2003). McDonald ve arkadaşları (2008) frontal lob ve temporal lob epilepsisi olan hastalar ile kontrol grubu olmak üzere üç ayrı grubu karşılaştırdıklarında frontal lob epilepsisi olan hastaların atasözlerini yorumlamada daha düşük performans gösterdiklerini bulmuşlardır. Yamaguchi ve arkadaşları (2011) hastalarda demans şiddeti arttıkça

atasözlerini anlama puanlarının aşamalı olarak azaldığını ve gerçek dışı bilgiler uydurmanın (konfabulasyon) arttığını göstermişlerdir.

Soyutlama becerisini değerlendirmek amacıyla atasözlerinin anlamlarının değerlendirildiği ölçekler kullanılmaktadır. Atasözleri genellikle daha derin, soyut bir anlam ifade eden kısa, somut ifadeler olduğundan mecazi dili yorumlama becerisini değerlendirmenin bir yöntemidir (Delis ve ark., 2001; Gorham, 1956a). Atasözleri soyut kavramları açıklamak için somut kavramlara başvurur (Oy, 1972; Yılar, 2007). Soyut fikirler atasözünde maddeleşir, gözle görülür, elle tutulur hale gelir (Akün, 2006). Bu bağlamda kavram gelişiminde soyut kavramları daha anlaşılır hale getirmesi açısından atasözleri önemlidir (Çakmakçı, 2009). Başarılı atasözleri yorumu hem temel dil becerilerini, yani kişinin sözcüklerin anlamlarını anlamasını ve yanıtlarını ifade edebilmesini, hem de sözcüklerin anlamlarını soyut ilke ya da kavramlar içinde tutarlı bir şekilde bütünleştirmesini yani üst düzey yürütücü işlevleri gerektirir (Delis ve ark., 2001). Psikoloji alanında atasözleri ile ilgili yapılan ilk çalışmalar Gorham'ın (1956b) atasözlerinden yararlanarak bireyin soyutlama becerisini değerlendirmek için yürüttüğü araştırmalardır. Genel olarak atasözleriyle yapılan bu araştırmalarda yaş değişkeninin önemli yer tuttuğu, yaş arttıkça deyimleri kavramanın kolaylaştığı gözlenmiştir (Hung ve Nippold, 2014). Yapılan çalışmalarda yaşla beraber atasözlerini yorumlama becerisinin artmasının sebebi olarak bireylerin yaşı ile birlikte metaforik düşünme gücünün de artması olduğu ileri sürülmüştür (Duthie ve ark., 2008; Kljajevic, 2022). Alanyazında yaş değişkeni konusunda tam tersini öne süren çalışmalar da yer almaktadır. Örneğin Uekermann ve arkadaşları (2008) yaş arttıkça bireylerin atasözlerine daha fazla aşına olmasına rağmen, atasözlerini yorumlarken somut ifadelerle daha fazla yer verme eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur. Bu alanda yürütülen araştırmalarda yaş değişkeni dışında kültür (Brown ve Wright-Harp, 2011), okuma becerisi ve eğitim düzeyinin de atasözlerini yorumlamada önemli olduğu vurgulanmıştır (Nippold ve ark., 2001).

Ülkemizde nöropsikoloji alanyazınında soyutlama becerisini ölçmeye yarayan yeterli sayıda ölçek bulunmamaktadır. Wechsler Yetişkinler için Zeka Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Formu'nun (WAIS-R) Türkçe formunun Yargılama alt ölçeği 16 maddeden oluşmakta olup yalnızca iki maddesi atasözü yorumlamayı içermektedir ve yapılan ön çalışmada bu alt ölçeğin sosyoekonomik düzeyden etkilendiği görülmüştür (Sezgin ve ark., 2014). Bu araştırmanın amacı sağlıklı bir örneklemde bireylerin soyutlama becerisini değerlendirecek kültüre özgü bir atasözleri ölçeği geliştirmek ve psikometrik özelliklerini incelemektir. Bu amaçla geliştirilen Atasözleri Ölçeği'nin faktör yapısının-yapı geçerliğinin, yargılama ve muhakeme becerilerini değerlendirmeye yarayan diğer ölçekler (Mutfak Resim Testi, WAIS-R Yargılama Alt Ölçeği ve Benzerlikler Alt Ölçeği) ile eşdeğer ölçek geçerliğinin ve ölçeğin iç tutarlılığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini Uşak ilinde yaşamakta olan 20 yaş ve üzeri sağlıklı 124 gönüllü birey oluşturmuştur. Katılımcılar yaş (20-35, 36-50, 51-64, 65 ve üstü olmak üzere dört düzey) ve eğitim (ilköğretim [ilk ve orta okul], lise ve üstü olmak üzere iki düzey) düzeylerine göre tabakalı örnekleme yöntemi ile araştırmaya dahil edilmiştir. Her düzeyde 15 katılımcı olacak şekilde toplam 120 kişinin (2 eğitim düzeyi x 4 yaş grubu=8 düzey) dahil edilmesi hedeflenmiş, 4 kişi fazladan gönüllü olarak çalışmaya katılmıştır. Araştırmanın örnekleminde yer alan 124 katılımcıdan ikisi Montreal Bilişsel Değerlendirme

Ölçeği'nden (MOBİD) 21'in altında puan aldıkları için çalışmadan çıkarılmıştır. Toplam 122 katılımcının 54'ü kadın (%44), 68'i ise erkek (%56)tir. Katılımcılar 23-83 yaş aralığındadır ($\bar{X}_{yaş} = 49.26$, $S=14.73$).

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup katılımcıların yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi kişisel bilgilerine ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

Atasözleri Ölçeği: Atasözleri Ölçeği'ni oluşturmak için Türk dili alanında uzman bir kişi kaynak olarak Türk Dil Kurumu'nun ağ erişim sayfasındaki Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nü kullanarak 24 yaygın 22 nadir kullanılan atasözlerinden oluşan bir liste belirlemiştir. Bu listede yer alan atasözleri araştırmacılar tarafından nadirlik-sıklık, soyutluk- somutluk özellikleri bakımından dengelenecek şekilde 1-5 arası puanlanmış; nadir-soyut 5 madde (1, 2, 13, 14 ve 17. maddeler), nadir-somut 5 madde (3, 5, 8, 15 ve 20. maddeler), sık-soyut 5 madde (7, 12, 16, 18 ve 19. maddeler), sık-somut 5 madde (4, 6, 9, 10 ve 11. maddeler) belirlenmiştir. Böylece madde sayısı 20'ye düşürülerek Atasözleri Ölçeği'nin nihai formu elde edilmiştir.

Atasözleri Ölçeği'nin maddeleri 0, 1 ve 2 değerleri üzerinden puanlanmıştır. Tümüyle ilgisiz yanıtlar için 0 puan verilmiştir (Örnek; "Ağaç ne kadar uzasa göğe ermez" için "Ne kadar büyürsen büyü öleceksin"). İlgili ancak çok iyi açıklanmamış veya somutlaştırılmış yanıtlara 1 puan verilmiştir (aynı atasözü için "Her şeyin bir potansiyeli vardır, onun üzerine erişilemez."). İlgili, çok iyi açıklanmış ve soyutlaması yüksek yanıt 2 puan almıştır (aynı atasözü için "Erişilmesi doğa yasalarına aykırı olan yüksekliğe çıkılamaz ve bunun sınırları aşılamaz."). Ölçek puanı yükseldikçe bireyin soyutlama becerisinin arttığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Standardize Mini Mental Test (SMMT): Folstein ve arkadaşları (1975) tarafından bilişsel bozuklukların taramasında kullanılmak amacıyla geliştirilmiştir. Bu test yönelim, kayıt hafızası, dikkat ve hesaplama, hatırlama ve lisan olmak üzere beş ana başlık altında toplanan 11 maddeden oluşmaktadır. Toplam 30 puan üzerinden değerlendirilen SMMT'de her doğru yanıt bir puan verilmektedir. Bu testin Türk örnekleme için geçerlik ve güvenirlik çalışması Güngen ve arkadaşları (2002) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada SMMT katılımcıların genel bilişsel becerilerini değerlendirmek ve olası bilişsel bozuklukları taramak amacıyla kullanılmıştır.

Montreal Bilişsel Değerlendirme Ölçeği (MOBİD; Montreal Cognitive Assessment-MoCA): Bilişsel bozukluk için hızlı bir değerlendirme yapmak ve özellikle sağlıklı bireyleri Hafif Bilişsel Bozukluk'tan (HBB) ayırt etmek amacıyla Nasreddine ve arkadaşları (2005) tarafından geliştirilmiş olup, konsantrasyon, yürütücü işlevler, bellek, lisan, görsel yapılandırma becerileri, soyut düşünce, hesaplama ve yönelim gibi çeşitli bilişsel işlevleri değerlendirmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 30'dur. 21 puan ve üzeri hastalar bilişsel olarak normal kabul edilmektedir. MOBİD'in Türkçe'ye uyarlaması Selekler ve arkadaşları (2010) tarafından yapılmıştır. Bu ölçek çalışmada katılımcıların genel bilişsel işlevlerini değerlendirmek amacıyla kullanılmış ve MOBİD'den 21'in altında puan almış olan katılımcılar araştırmaya alınmamıştır.

Mutfak Resim Testi (MRT; Kitchen Picture Test-KPT): Mansbach ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilen MRT bireylerin yargılama becerisini değerlendirmeyi amaçlar. Testte etrafındaki tehlikeli olayların farkında olmayan genç bir kadının telefonda konuştuğu bir sahnenin tasvir edildiği bir resim vardır. Resimde üç tane tehlikeli olay söz konusudur. Katılımcılardan önce resimde gördüklerini isimlendirmeleri, daha sonra bu üç problem durumu tanımlamaları (0-3 puan), tehlike açısından sıralamaları (0-2 puan) ve

problemleri çözüme ulaştırmaları (0-3 puan) istenir. Testin son aşamasında ise daha önce gördükleri problem durumları hatırlamaları beklenir. Bu ölçekte bireyler Dil, Yargılama, Görsel Bellek ve Toplam olmak üzere dört ayrı puan alırlar. Toplam puan 0 ile 21 arasında ve toplam Yargılama puanı ise 0 ile 8 arasında değişir. MRT puanlarının iç tutarlılık açısından Cronbach alpha değeri .93'tür (Mansbach ve ark., 2014). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması sağlıklı ve Alzheimer Hastalığı'na bağlı majör nörobilişsel bozukluk tanısı alan yaşlı bireylerde Kırıcı ve arkadaşları (2021) tarafından yapılmış ve ölçeğin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı .79 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada katılımcıların yargılama becerisini değerlendirmek amacıyla MRT kullanılmıştır.

Wechsler Yetişkinler için Zeka Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Formu (WYZÖ; Wechsler Adult Intelligence Scale-Revised-WAIS-R) Yargılama ve Benzerlikler Alt Ölçekleri: Yetişkinlerin zekasını değerlendirmek için Wechsler tarafından 1955 yılında geliştirilen Wechsler-Bellevue Ölçeği 1981'de gözden geçirilmiş ve WAIS-R olarak düzenlenmiştir (Wechsler, 1981). WAIS-R Sözel ve Performans olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Genel Bilgi, Sayı Dizisi, Sözcük Dağarcığı, Aritmetik, Yargılama ve Benzerlikler alt ölçekleri Sözel Bölümü; Resim Tamamlama, Resim Düzenleme, Küplerle Desen, Parça Birleştirme ve Şifre alt ölçekleri ise Performans Bölümünü oluşturmaktadır. Kolaydan zora doğru sıralanan maddelerden oluşan ölçek bir sözel, ardından da bir performans alt ölçeğinin sıra ile verilmesi şeklinde yüz yüze olarak uygulanmaktadır. WAIS-R'ın Türk kültürüne uygun olarak yeniden düzenlenmesi ve uyarlanması ön çalışması Sezgin ve ark. tarafından 2002 yılında tamamlanmış, ancak 2014 yılında basılmıştır (Sezgin ve ark., 2014). Yargılama Alt Ölçeği günlük yaşamda karşılaşılabilecek problemleri tanımlama ve bunların çözümü için gerekli olan becerileri ölçmeyi amaçlayan 14 madde ile iki atasözünün açıklanmasını isteyen toplam 16 maddeden oluşur. Sorular giderek artan zorluktadır ve ayrıntılı yanıtlar istenir. Benzerlikler Alt Ölçeği'nde ise iki kavramın birbirine ne bakımdan benzediğini soran 14 madde yer almaktadır. Yapılan analizler sonucunda sosyoekonomik düzeyin Yargılama Alt Ölçeği üzerinde temel etkisinin olduğu, ama cinsiyet ve yaş değişkenlerinin temel etkisinin olmadığı görülmüştür. Sosyoekonomik düzey ve yaşın Benzerlikler Alt Ölçeği üzerinde temel etkisinin olduğu, ama cinsiyet değişkeninin temel etkisinin olmadığı, Yargılama ve Benzerlikler alt ölçeklerinin ham puanları üzerinde yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik düzeyin ortak etkisinin olmadığı saptanmıştır. Yargılama Alt Ölçeği'nin Cronbach alpha katsayısı .78, Benzerlikler Alt Ölçeği'nin Cronbach alpha katsayısı ise .88 olarak hesaplanmıştır (Baştuğ, 2000). Bu iki alt ölçek bu çalışmadaki katılımcıların yargılama ve soyutlama becerisini değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Bu çalışmada Yargılama Alt Ölçeği'nin Cronbach alpha katsayısı .54 olarak bulunmuştur.

İşlem

Çalışmaya başlamadan önce Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Alt Etik Kurulu'ndan 30.01.2019 tarih ve 27 karar no ile etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmada uygulanan ölçme araçlarından elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemeleri SPSS (Statistical Package for Social Sciences for Windows) 23.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. İlk olarak veri setinin kayıp veri, normallik ve uç değer analizleri gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzdelik dağılımı kullanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler için betimleyici istatistiksel analizler yapılmıştır. Atasözleri Ölçeği'nin geçerlik analizi için yapı geçerliği değerlendirilmiş ve Temel Bileşenler Analizi kullanılarak açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Eşdeğer ölçek geçerliği için uygulanan Atasözleri Ölçeği, MRT Ölçeği ve MRT'nin alt ölçekleri, WAIS-R Yargılama ve Benzerlikler alt ölçekleri arasındaki korelasyon dağılıma uygun olarak Pearson ya da Spearman korelasyon testleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Kategorik değişkenler ki kare testi, sürekli değişkenler ise bağımsız örneklem *t* testi, ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılarak karşılaştırılmıştır. Atasözleri Ölçeği'nin güvenirlik

analizi için Cronbach alpha katsayısı ve ICC (intraclass correlation) ile iç tutarlılık araştırılmıştır. Ayrıca değerlendiriciler arası güvenilirlik katsayısı da hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada Atasözleri Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği incelenmektedir. Yapılan analizler sonucunda uygulanan ölçeklere ait ortalama ve standart sapmalar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Ölçeklere Ait Ortalama/Ortanca, Standart Sapma ve Aralık Değerleri

Ölçekler	Ort	S	Arahk (Min.- Max)
SMMT	28.83	1.19	26-30
MOBİD	25.57	2.56	21-30
MRT Dil	9.82 (ortanca)	-	4-10
MRT Yargılama	7.36 (ortanca)	-	3-8
MRT Görsel Bellek	2.89 (ortanca)	-	2-7
MRT Toplam	20.8 (ortanca)	-	9-21
WAIS-R Yargılama Alt Ölçeği	18.9	3.60	7-27
WAIS-R Benzerlikler Alt Ölçeği	16.9	4.72	5-26

SMMT: Standardize Mini Mental Test, MOBİD: Montreal Bilişsel Değerlendirme Ölçeği, MRT: Mutfak Resim Testi, WAIS-R: Wechsler Yetişkinler için Zeka Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Formu

Atasözleri Ölçeği'nde yer alan maddelerin katılımcılar tarafından bilinmeme oranları hesaplanmış ve 2., 3. ve 13. maddelerin bilinmeme oranları yüksek (>%50) bulunmuştur. Atasözleri Ölçeği'ne ait maddelerin bilinmeme oranları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Atasözleri Ölçeği'ne Ait Maddelerin Bilinmeme Oranları

Atasözleri Ölçeği Maddesi	Bilinmeme Oranı (%)
Madde 3	67
Madde 2	60
Madde 13	54
Madde 15	48
Madde 4	45
Madde 17	42
Madde 10	41
Madde 1	30
Madde 9	25
Madde 12	23
Madde 20	22
Madde 18	21
Madde 5	21
Madde 8	20
Madde 14	15
Madde 7	10
Madde 11	10
Madde 16	8
Madde 19	8
Madde 6	6

Atasözleri Ölçeği'nin faktör analizi için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği testi ve Bartlett küresellik testi uygulanmış, örneklem sayısı olan 122 faktör analizi yapabilmek için orta derecede yeterli bulunmuştur. KMO değeri .73 olarak tespit edilmiştir ve Bartlett küresellik testi sonuçları incelendiğinde ki-kare ($\chi^2_{(190)} = 374.28$; $p < .001$) değerinin anlamlı olduğunu göstermektedir. İlk aşamada temel bileşenler analizi (principal components analysis), varimaks rotasyonu uygulanmış ve toplam varyansın % 56.83'ünü açıklayan, özdeğeri (eigenvalue) 1'in üzerinde 7 faktör olduğu bulunmuştur. Yamaç Eğitim Testi (Scree plot) incelemesinde 6 faktörün modele daha uygun olduğu görülmüştür.

Yamaç Eğitim Testi incelemesine ek olarak, maddelerin tek tek doğru bilinip bilinmeme frekanslarının da incelenmesi sonucu 2., 3. ve 13. maddelerin bilinmeme oranları da yüksek olduğundan ölçekten çıkarılarak yeniden faktör analizi uygulanmış, 8. ve 9. maddelerin faktör yüklerinin düşük olmasından dolayı her iki madde de ölçekten çıkarılarak Atasözleri Ölçeği'nin 15 maddeden oluşan nihai formu elde edilmiştir. Ölçeğin nihai formunun özdeğeri (eigenvalue) 1'in üzerinde bulunan ve toplam varyansın % 54.95'ini açıklayan 6 faktörlü bir yapısı olduğu bulunmuştur. Faktör analizi sonucunda elde edilen madde yükleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Atasözleri Ölçeği'ne Ait Faktör Analizi Bulguları

Ölçek Maddesi		Faktör I	Faktör II	Faktör III	Faktör IV	Faktör V	Faktör VI
Madde 4	Akıl yaşta değil baştadır.				.47		
Madde 12	Kedi uzanamadığı ciğere mundar der.	.76					
Madde 18	Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer.	.59			.44		
Madde 1	Abdal ata binince bey oldum sanır,						
Madde 5	şalgam aşı girince yağ oldum sanır.	.63	.64				
Madde 14	Al elmaya taş atan çok olur.		.63				
Madde 14	Sabırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas.		.51		.43		
Madde 7	Bir elin nesi var iki elin sesi var						-.41
Madde10	Görünen köy kılavuz istemez.			.46			
Madde 15	Sakalla olaydı kişi, keçiye danışılardı her işi.			.70			
Madde 16	Sakla samanı gelir zamanı.			.55			
Madde 6	Ateş düştüğü yeri yakar.			.61			
Madde 11	Gülme komşuna, gelir başına.				.74		
Madde 17	Sen dede ben dede, bu atı kim tımar ede.				.42	.45	
Madde 20	Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.				.53		
Madde 19	Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.					.85	
							.80

Atasözleri Ölçeği ile yaş, eğitim düzeyi, WAIS-R Yargılama Alt Ölçeği, WAIS-R Benzerlikler Alt Ölçeği arasındaki korelasyonları değerlendirmek için Pearson Korelasyon Testi kullanılmıştır. Araştırmada normal dağılım göstermeyen MRT puanları için ise Spearman Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Tablo 4'te gösterildiği gibi yaş ve MRT Dil, Görsel Bellek ve Toplam puan dışındaki tüm değişkenler ile Atasözleri Ölçeği puanları arasında anlamlı düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur.

Tablo 4

Atasözleri Ölçeği'nin Diğer Değişkenler ile İlişkisi

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Atasözleri Ölçeği	-							
2. Yaş	-.06	-						
3. Eğitim Düzeyi	.44**	-.04	-					
4. WAIS-R Yargılama Alt Ölçeği	.51**	.07	.25**	-				
5. WAIS-R Benzerlikler Alt Ölçeği	.63**	-.07	.60**	.41**	-			
6. MRT Yargılama	.18*							
7. MRT Dil	.09							
8. MRT Görsel Bellek	.11							
9. MRT Toplam	.14							

WAIS-R: Wechsler Yetişkinler için Zeka Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Formu, MRT: Mutfak Resim Testi

* $p < .05$; ** $p < .001$

Atasözleri Ölçeği'nin toplam puanı açısından cinsiyetler arasında fark olup olmadığını anlamak için Bağımsız Örneklem t testi yapılmış, kadın (Ort.=20.8, $S=5.58$) ve erkek (Ort.=18.7, $S=6.28$) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır.

Atasözleri Ölçeği'nin değerlendiriciler arası güvenirlik analizi için 30 katılımcının verdikleri yanıtlar iki ayrı uzman tarafından puanlanmış, iki puanlamanın Pearson korelasyon katsayısının ($r=.98$) yüksek olduğu görülmüştür. İç tutarlık için Cronbach Alpha değeri hesaplanmış ve $\alpha=.76$ olarak orta düzeyde bulunmuştur (Kartal ve Dirlik, 2016). Ayrıca Grup İçi Korelasyon Katsayısı (Intraclass Correlation/ICC) hesaplanmış ve .76 olarak anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur ($p < .00$).

Tartışma

Bu çalışmada soyutlama becerisini değerlendirme aracı olarak Türkçe alanyazında eksikliği duyulan bir atasözleri ölçeği geliştirilmesi ve geliştirilen kültüre özgü Atasözleri Ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin sağlıklı katılımcılarda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar soyutlama becerilerini değerlendirmeye yarayan 15 maddelik Atasözleri Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu desteklemektedir. Atasözleri Ölçeği'nin faktör yapısı incelendiğinde ölçeğin kuramsal altyapısı oluşturulurken hedeflenen sıklık/nadirlilik ya da soyutluk/somutluk gibi özelliklere işaret etmeyen altı faktörden oluştuğu görülmüştür. Bu nedenle ölçeğin nihai formunun alt ölçeklere ayrılmasının uygun

olmadığı kanaati edinilmiştir. Bu sonucun farklı eğitim düzeylerinden ve geniş bir yaş aralığından oluşan örneklemden kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür. Bu açıdan ele alındığında çalışmanın sonuçları ölçeğin yapı geçerliğini yeterince desteklemese de soyutlama, yargılama ve muhakeme becerilerini değerlendirmeye yarayan diğer ölçek performansları ile ilişkili olması ölçeğin geçerliğini desteklemektedir. Test puanlarının testin ölçtüğü özellik ile ilişkili olduğu düşünülen başka bir ölçme aracından elde edilen sonuçlar ile korelasyon puanları ölçüt geçerliğine işaret etmektedir (Tavşancıl, 2002). Atasözleri Ölçeği'nin WAIS-R Yargılama ve Benzerlikler alt ölçekleri ve MRT Yargılama Alt Ölçeği ile pozitif ilişkili olması soyutlama becerisinin ölçüt geçerliği bulunduğunu desteklemektedir. Ayrıca ölçeğin değerlendiriciler arası güvenilirliği de yüksek bulunmuştur.

Atasözleri sağduyu ya da pratiğe dayalı gerçeği ifade etmektedir. Atasözlerini yorumlamada oluşan bozuklukların somut anlamı göz ardı etmeye ve soyut olan mecazi anlamı anlamada bozulmaya yol açan yürütücü işlev bozukluğu ile ilişkili olduğu varsayılmaktadır (Kiang ve ark., 2007). Soyutlama becerisinin atasözleri kullanılarak değerlendirilebilecek en yüksek bilişsel işlev düzeyi olduğu öne sürülmektedir (Van Lancker, 1990). Atasözleri ile değerlendirilen soyutlama yetisi farklı hasta gruplarında nöropsikolojik değerlendirme sırasında incelenen yürütücü işlevler arasında yer almaktadır. Yapılan çalışmalarda şizofreni tanısı alan hastalarda (Barth ve Küfferle, 2007; Brüne ve Bodenstein, 2005), Alzheimer hastalarında (Kempner ve ark., 1988), akıcı afazisi olan hastalarda (Chapman ve ark., 1997) ve HBB ile erken dönem Alzheimer hastalarında (Leyhe ve ark., 2011) atasözleri kullanılarak incelenen soyutlama yetisinin bozuk olduğu gösterilmiştir. Dolayısıyla geliştirilen Atasözleri Ölçeği'nin klinik örneklemelerde yapılacak çalışmalarda soyutlama becerisini değerlendirmek amacıyla sıklıkla kullanılabileceği öngörülmektedir.

Atasözleri ile ilgili farklı kültürlerde yürütülen çalışmalar incelendiğinde, yaş ile atasözlerinin anlamını bilme arasında ilişki olduğu, kimi araştırmalarda bireyler yaş aldıkça atasözlerini bilme oranının arttığı (Duthie ve ark., 2008; Kljajević, 2022), kimi araştırmalarda ise tam tersinin bulunduğu görülmektedir (Albert ve ark., 1990; Szepietowska ve Filipiak, 2021). Kljajević'in (2022) çalışmasında elde edilen bulgular beyin atrofisinin yaşla beraber artmasına rağmen yaşla beraber atasözü yorumlama performansının da arttığına işaret etmiştir. Szepietowska ve Filipiak (2021) ise 70 yaş ve üzerindeki bireylerin orta yaştaki bireylere göre atasözleri ve metaforları açıklama performanslarının belirgin düzeyde düşük olduğunu göstermişlerdir. Bu çalışmada ise yaş ile atasözlerini açıklayabilme yetisi arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Elde edilen bu bulgunun kültürel farklılıklardan kaynaklanıyor olabileceği düşünülmüştür. Yakın tarihli Yunansitan'da yapılan bir çalışmada da (Dosi, 2019) yaş ile atasözü açıklama performansı ilişkili bulunmamıştır. Ancak bahsedilen çalışma 50 katılımcıdan oluşmakta olup, yaş aralığı (19- 67 yaş, $\bar{x}_{\text{yaş}} = 36.6$) nispeten dardır. Diğer taraftan elde edilen bu sonuç örneklemin yaş aralığının geniş olması, 65 yaş ve üzerinde az sayıda katılımcının bulunması ile de ilişkilendirilebilir.

Van Lancker (1990) bir atasözünü yeterince yorumlayabilmek için, hastanın o atasözündeki mecazi öge hakkında bilgi sahibi olması, yeterli gramer becerisine, yeterli sözlü ifadeye, bir tanım üretmek için üst dilbilimsel yeteneğe ve sonuç çıkarmak için bilişsel yeteneğe sahip olması gerektiğini belirtir. Bu ifadeden de eğitim ya da akademik başarının atasözlerini anlama ve kavrama konusunda etkili olduğu anlaşılmaktadır (Nippold, ve ark., 1997). Eğitim düzeyi irdelenirken okuma yetisi ve kelime bilgisi gibi alanlardaki başarının dolaylı yoldan atasözlerini yorumlamaya katkı sağladığı bildirilmiştir (Nippold ve ark., 2001). Bu çalışmada farklı eğitim seviyelerinden katılımcılar belirlenerek eğitim düzeylerine göre kategorilere ayrılmış ve araştırmaya alınmıştır. Atasözleri Ölçeği performansının eğitim düzeyi ile olumlu yönde ilişkili olduğu, diğer bir deyişle Atasözleri Ölçeği'nin eğitim düzeyinden etkilendiği bulunmuştur. Bu bulgu kişinin eğitim düzeyi arttıkça, atasözleri, metaforik veya mecazi deyişler ile karşılaşma olasılığının, kelime

dağarcığının ve okuma sıklığının arttığını düşündürmüştür. Bu sonuç alanyazındaki diğer çalışmalar ile uyumludur (Nipold ve ark., 1997). Dolayısıyla ileride Atasözleri Ölçeği ile soyutlama becerisi değerlendirilirken eğitim değişkenin göz önünde tutulması gerektiği, hatta eğitim düzeylerine göre norm değerlerinin belirlenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Ayrıca ileride yapılacak çalışmalarda atasözünü ve mecazı anlamının altında yatan sözel muhakeme (Gorham, 1956a) gibi diğer entelektüel yetilerin değerlendirilmesi de faydalı olacaktır.

Bir atasözüne olan aşinalığın bireyin doğru bir yorum yapma yeteneğini ve soyutlama becerisini etkileyebileceğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Cooper, 1999; Van Lancker, 1990). Brown ve Wright-Harp (2011) belirli atasözlerine olan aşinalığın bireyin kültürel geçmişine ve yaşına göre değiştiğini göstermiştir. Bulguları kültürel geçmişin ve yaşın doğru yorumlamayı içeren dil veya biliş için standartlaştırılmış testlerin puanlanmasında yanlılığa yol açan faktörler olabileceğini düşündürmektedir. Atasözlerinin kültür ögesinden etkilendiği düşünülerek araştırmaların ülkemizin farklı bölgelerini de içerecek biçimde daha geniş örneklemelerde yürütülmesi ve bireylerin dil becerilerini ölçen bir testin araştırmaya eklenmesi önerilebilir. Ayrıca ileride yapılacak çalışmalarda hasta gruplarında özellikle de nörobilişsel bozuklukları olan hastalarda Atasözleri Ölçeği başta olmak üzere baskılama yeteneğini ölçen testler ile İz Sürme Testi uygulanması hastalıkları erken evrede tespit etmek konusunda da faydalı olabilir. Beyin ve davranış arasındaki ilişkileri aydınlatmada atasözlerinin tanısai değerini desteklemek için ulusal çapta yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmanın sonuçları sağlıklı bireylerde soyutlama becerisini değerlendirmek için geliştirilmiş olan 15 maddelik Atasözleri Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir. Hasta ve yaşlı bireylerde yürütücü işlevlerden biri olan soyutlama becerisini değerlendirmek için Atasözleri Ölçeği'nin kullanılması bu alandaki önemli bir ihtiyacı karşılayacaktır.

Kaynaklar

- Akün, Ö. F. (2006). Atalar sözüne dair. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 117-119.
- Albert, M. S., Wolfe, J. ve Lafleche, G. (1990). Differences in abstraction ability with age. *Psychology and Aging*, 5(1), 94-100.
- Barth, A. ve Küfferle, B. (2001). Die Entwicklung eines sprichworttests zur erfassung konkretistischer Denkstörungen bei schizophrenen patienten. *Nervenarzt*, 72, 853-858.
- Baştuğ, G. (2000). Wechsler Yetişkinler için Zekâ Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu'nun (WAIS-R) Genel Bilgi, Sayı Dizisi, Aritmetik, Yargılama ve Benzerlikler Alt Ölçeklerinin standardizasyonu: Ön çalışma. [Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Braff, D. L. ve Beck, A. T. (1974). Thinking disorder in depression. *Archives of General Psychiatry*, 31, 456-459.
- Brown, J. E. ve Wright-Harp, W. Y. (2011). Cultural and generational factors influencing proverb recognition. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders*, 38, 26-35.
- Brundage, S. B. (1996). Comparison of proverb interpretations provided by right hemisphere-damaged adults and adults with probable dementia of the Alzheimer type. *Clinical Aphasiology*, 24, 215-231.
- Brüne, M. ve Bodenstein, L. (2005). Proverb comprehension reconsidered—'theory of mind' and the pragmatic use of language in schizophrenia. *Schizophrenia Research*, 75(2-3), 233-239.

- Chapman, S. B., Ulatowska, H. K., Franklin, L. R., Shobe, A. E., Thompson, J. L. ve McIntire, D. D. (1997). Proverb interpretation in fluent aphasia and Alzheimer's disease: Implications beyond abstract thinking. *Aphasiology*, 11(4-5), 337-350.
- Cooper, T. C. (1999). Processing of idioms by L2 learners of English. *TESOL Quarterly*, 33, 233-262.
- Çakmakçı, C. C. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde kavram geliştirme açısından atasözü ve deyimler [Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. https://scholar.google.com.tr/scholar?hl=tr&as_sdt=0,5&cluster=6101607532551045342.
- Çüçen, A. K. ve Ertürk, E. (2008). Soyut düşünmede mantık ve matematik bilgisinin yeri. *Kaygı. Uludağ Ü. Fen Edebiyat F. Felsefe Dergisi*, 11, 247-268.
- Delis, D. C., Kaplan, E. ve Kramer, J. H. (2001). Delis-Kaplan Executive Function System (D-KEFS) [Database record]. APA PsycTests.
- Diamond, A. (2013). Executive functions. *Annual Review of Psychology*, 64, 135-168.
- Dosi, I. (2019). Do Proverbs Measure Abstract or Metaphorical Thinking: Evidence From Healthy Greek-Speaking Adults. *European Journal of Psychological Research*, 6(1), 75-83.
- Duthie, J. K., Nippold, M. A., Billow, J. L. ve Mansfield, T. C. (2008). Mental imagery of concrete proverbs: A developmental study of children, adolescents, and adults. *Applied Psycholinguistics*, 29(1), 151-173.
- Folstein, M. F., Folstein, S. ve McHugh, P. R. (1975). "Mini Mental State" A practical method for grading the cognitive state of patients for the clinician. *Journal of Psychiatric Research*, 12(3), 189-198.
- Gorham, D. R. (1956a). A proverbs test for clinical and experimental use. *Psychological Reports*, 2 (1), 1-12.
- Gorham, D. R. (1956b) Use of the proverbs test for differentiating schizophrenics from normals. *Journal of Consulting Psychology*, 20(6), 435-440
- Güngen, C., Ertan, T., Eker, E., Yaşar, R. ve Engin, F. (2002). Standardize Mini Mental Test'in Türk toplumunda hafif demans tanısında geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(4), 273-281.
- Hill, E. L. (2004). Executive dysfunction in autism. *Trends in Cognitive Sciences*, 8(1), 26-32.
- Hung, P. F. ve Nippold, M. A. (2014). Idiom understanding in adulthood: Examining age-related differences. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 28(3), 208-221.
- Kartal, S. K. ve Dirlik, E. M. (2016). Geçerlik kavramının tarihsel gelişimi ve güvenilirlikte en çok tercih edilen yöntem: Cronbach Alfa Katsayısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1865-1879.
- Kempler, D., van Lancker, D. ve Read, S. (1988). Proverb and idiom comprehension in Alzheimer Disease. *Alzheimer's Disease and Associated Disorder*, 2, 38-49.
- Kırııcı, S., Baştuğ, G. ve Özel Kızıl, E. T. (2021). Yargılama becerilerini değerlendirmek için geliştirilmiş Mutfak Resim Testi'nin Alzheimer hastalarında kullanımı. *Nobel Medicus*, 17(2), 90-98.
- Kiang, M., Light, G. A., Prugh, J., Coulson, S., Braff, D. L. ve Kutas, M. (2007). Cognitive, neuropsychological, and functional correlates of proverb interpretation abnormalities in schizophrenia. *Journal of International Neuropsychological Society*, 13, 653-663.
- Kljajevic, V. (2022). Older and wiser: interpretation of proverbs in the face of age-related cortical atrophy. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 14, 1-7.
- Levy, S. R., Freitas, A. L. ve Salovey, P. (2002). Construing action abstractly and blurring social distinctions: Implications for perceiving homogeneity among, but also empathizing with and helping, others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(5), 1224.
- Leyhe, T., Saur, R., Eschweiler, G. W. ve Milian, M. (2011). Impairment in proverb interpretation as an executive function deficit in patients with amnesic mild cognitive impairment and early Alzheimer's disease. *Dementia and Geriatric Cognitive Disorders Extra*, 1(1), 51-61.

- Liberman, N., Sagristano, M. D. ve Trope, Y. (2002). The effect of temporal distance on level of mental construal. *Journal of Experimental Social Psychology*, 38(6), 523-534.
- Livingston, K. R. (1998). Rationality and the psychology of abstraction. Institute for Objectivist Studies. Washington, The Atlas Society.
- Locke, J. (1979). An Essay Concerning Human Understanding. New York, Clarendon Press.
- Mansbach, W. E., MacDougall, E. E., Clark, K. M., ve Mace, R. A. Preliminary investigation of the Kitchen Picture Test (KPT): A new screening test of practical judgment for older adults. *Aging, Neuropsychology, and Cognition*, 21(6), 674-692.
- McDonald, C. R., Delis, D. C., Kramer, J. H., Tecoma, E. S. ve Iragui, V. J. (2008). A componential analysis of proverb interpretation in patients with frontal lobe epilepsy and temporal lobe epilepsy: relationships with disease-related factors. *The Clinical Neuropsychologist*, 22(3), 480-496.
- Miyake, A., Friedman, N. P., Emerson, M. J., Witzki, A. H., Howerter, A. ve Wager, T. D. (2000). The unity and diversity of executive functions and their contributions to complex “frontal lobe” tasks: a latent variable analysis. *Journal of Cognitive Psychology*, 41, 49-100.
- Nasreddine, Z. S., Phillips, N. A., Bédirian, V., Charbonneau, S., Whitehead, V., Collin, I., Cummings, J. L. ve Chertkow, H. (2005). Montreal Cognitive Assessment, MOBID: A brief screening tool for mild cognitive impairment. *Journal of American Geriatrics Society*, 53(4), 695-699.
- Nippold, M. A., Uhden, L. D. ve Schwarz, I. E. (1997). Proverb explanation through the lifespan: A developmental study of adolescents and adults. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 40(2), 245-253.
- Nippold, M. A., Allen, M. M. ve Kirsch, D. I. (2001). Proverb comprehension as a function of reading proficiency in preadolescents. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 32, 90-100.
- Oh, J., Chun, J. W., Jo, H. J., Kim, E., Park, H. J., Lee, B. ve Kim, J. J. (2015). The neural basis of a deficit in abstract thinking in patients with schizophrenia. *Psychiatry Research: Neuroimaging*, 234(1), 66-73.
- Oy, A. (1972). Tarih Boyunca Türk Atasözleri. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Salzman, L. F., Goldstein, R. H., Atkins, R. ve Babigian, H. (1996). Conceptual thinking in psychiatric patients. *Archives of General Psychiatry*, 14(1), 55-59.
- Savard, R. J., Rey, A. C. ve Post, R. M. (1980). Halstead-Reitan category test in bipolar and unipolar affective illness: Relationship to age and phase of illness. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 168, 297-304.
- Selekler, K., Cangöz, B. ve Uluç, S. (2010). Montreal Bilişsel Değerlendirme Ölçeği'nin hafif bilişsel bozukluk ve Alzheimer hastalarını ayırtedebilme gücünün incelenmesi. *Turkish Journal of Geriatrics*, 13, 166-171.
- Sezgin, N., Baştuğ, G., Yargıcı Karağaç, S. ve Yılmaz, B. (2014). Wechsler Yetişkinler için Zekâ Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu (WAIS-R) Türkiye standardizasyonu: Ön çalışma, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54(1), 451-480.
- Shanks, D. R. ve Darby, R. J. (1998). Feature-and rule-based generalization in human associative learning. *Journal of Experimental Psychology: Animal Behavior Processes*, 24(4), 405-415.
- Smith, P. K., Wigboldus, D. H. ve Dijksterhuis, A. P. (2008). Abstract thinking increases one's sense of power. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(2), 378-385.
- Sponheim, S. R., Surerus-Johnson, C., Leskela, J. ve Dieperink, M. E. (2003). (2003). Proverb interpretation in schizophrenia: The significance of symptomatology and cognitive processes. *Schizophrenia Research*, 65(2-3), 117-123.

- Szepietowska, E. M. ve Filipiak, S. (2021). Interpretation of familiar metaphors and proverbs by Polish people in middle and late adulthood. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 56(4), 841-857.
- Tavşancıl, E. (2002). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Uekermann, J., Thoma, P. ve Daum, I. (2008). Proverb interpretation changes in aging. *Brain and Cognition*, 67(1), 51-57.
- Vallacher, R. R. ve Wegner, D. M. (1989). Levels of personal agency: Individual variation in action identification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(4), 660-671.
- Van Lancker, D. (1990). The neurology of proverbs. *Behavioural Neurology*, 3(3), 169-187.
- Wechsler, D. (1981). Wechsler Adult Intelligence Scale Revised manual. New York, The Psychological Corporation.
- Yamaguchi, H., Maki, Y. ve Yamaguchi, T. (2011). A figurative proverb test for dementia: rapid detection of disinhibition, excuse and confabulation, causing discommunication. *Psychogeriatrics*, 11(4), 205-211.
- Yılar, Ö. (2007). Halk Bilimi ve Eğitim (2. Baskı). Ankara, Pegem Yayıncılık.